

Kostnaderna totalt, som Finland erlade till Sovjet på basen av fredsavtalet 1944

Skrivet av Bror Hagström

Beloppet

Det första anbudet 600.000.000 gulddollar (i varor) februari-mars 1944. Expertkommittén, bl.a. Suviranta och Grönblom, uppskattade det till 500.000 mandagar à 8 timmar i 5 år à 300 dagar per år. Detta skulle utgöra 5x300x500.000 dagar. Med 8 timmar per dag blir det 750.000.000 dagar eller 6.000.000.000 timmar. Förkastades som helt omöjligt.

Det andra anbudet 300.000.000 gulddollar (i varor) på 6 år. September 1944. Således halverad summa och ett års tilläggstid. Godkändes.

Som gulddollarns värde fastslogs 35 dollar per uns guld. Ett uns = c:a 31,1 gram (troyvikt, som används för mynt och guld). 300 miljoner dollar ger då 8.571.428,571 uns guld. Enligt troyvikten 31,1 ger detta 266.571 kg guld.

Kallduschen när Moskva krävde prissättning enligt 1938 års priser höjde den nominella summan till c:a 590.000.000 gulddollar, eller c:a 524,256 kg guld.

Eftersom bördan måste mätas mot samma tids förhållanden, noterar vi bruttoutgiften i den finländska statsbudgeten för år 1945 var 31.048.874.100 mk. Men nu saknar jag guldets respektive gulddollarns värde i mark 1.1.1945. Bruno Suviranta räknade att 600 miljoner gulddollar motsvarade 30 miljarder mark. Således ganska precis samma som statsbudgetens totalsumma. En annan fast punkt för jämförelsen får vi då vi noterar att Finlands nationalinkomst 1936-38 i medeltal var 29 miljarder mark.

Jämförelsetabell över hur bördan kändes 31.12.1944

Skadeståndets realvärde (590 miljoner dollar)	29 miljarder mark
Statsbudgeten för 1944, brutto	30 miljarder mark
Nationalinkomsten 1936-38 i medeltal	29 miljarder mark

Fördelat per capita, på Finlands befolkning vid årsskiftet 1944-45

Finland 31.12.1944: totalt 524 guld, eller c:a 141 gram per capita

Frankrike till Tyskland 1871: totalt 1.452 ton guld, eller c:a 40 gram per capita

Jämförelse med "likställda" nationer

Rumänien	15 dollar per invånare
Ungern	30 dollar per invånare
Finland	80 dollar per invånare

Förseningsräntan var 5 % månatligen för en försening som överskred en månad, vilket betyder 55 % av varans värde för det första årens försening. Längre tid förekom inte.

Eftergifter

1) Redan i november medgavs avvikelse från 1938 års priser så att värdet på kapitalvaror höjdes med 15 % och på konsumtionsvaror med 10 %. Denna justering sänkte skadeståndet med c:a 13 %. (Sakari Heikkinen)

2) År 1948 efterskänktes hälften av det då återstående värdet – samma år som VSB-pakten undertecknades. Men detta kom ju senare och minskade inte vikten i den börda som axlades 1944. Jag vill skildra bördans vikt 31.12.1944.

Värdet av punkterna 1) och 2) sammanlagt c:a 25 %. Realvärdet, återfört till värdesituationen i slutet av 1944, minskade då till 442,5 miljoner gulddollar eller knappt 22 miljarder mark.
3) Tilläggstid till den 19 september 1952.

Guldet

Ovan ser vi att enligt 1938 års värden steg skadeståndet till 590 miljoner gulddollar, eller till 524.256 kg guld. Med den specifika vikten nästen 20 blir volymen 21.350 liter; över 20 m³. Inka-guldet var enligt Siegfried Huber c:a 58.000 kg, eller bara 1/9 av skadeståndet.

Arbetstimmar

Enligt expertkommittén i början av år 1944 skulle prestationen enligt 1938 års prissättning ha krävt 490.000 arbetare, som i fem års tid arbetade 300 dagar à 8 timmar. Detta blir 5.880.000.000 eller nästan 6 miljarder timmar. Vid ingången av år 2010 var arbetsgivarens utgift för varje lönetimme i industrin 30 €. Detta multiplicerat med antalet timmar ger astronomiska 176,4 miljarder €. Men vi kan inte räkna så: varje arbetstimmes prestationsvärde ökas idag av en oerhört utvecklad maskinpark och automatik. Men räkneexemplet må tjäna som bevis för att man inte kan jämföra bördans vikt år 1944-45 med dagens sanningar.

Vad levererades?

Vid diskussioner om krigsskadeståndets värde frågas det ofta vad vi levererade. Längre fram i texten ges en sammanfattning över leveranserna.

Tilläggskrav (mycket av detta enligt Jukka Vesterinens bok)

Rysk egendom, som under kriget hade bortförts från Sovjets område till Finland, måste återbördas. Allt i fullgott skick. Det gällde således Sovjet, samfund eller medborgare tillhörig egendom av alla slag.

Vad som avses med Sovjets område förblir oklart för mig. Hörde hit de områden, som Finland efter vinterkriget avträdde till Sovjet? Något klart svar har jag ej funnit. Lika oklart är på vilka grunder Sovjet beräknade den avsedda egendomen. Att kraven var tagna i överkant visar skillnaden mellan de ursprungliga kraven och faktiskt levererade mängder.

Vi antecknar några exempel:

Den finländska armén hade tagit över 5.000 *lastbilar* (c:a hälften kunde repareras), över 100 *specialfordon* och över 1.000 *laryfotstraktorer*.

Uppgifter om trävirke är svåra att greppa, men vi "återbördade" minst 500.000 m³ *virke* och 11.300 m³ *sågstock*.

C:a 875.000 *böcker* återbördades till Sovjet.

Enligt Gennadi Kuprianovs starkt överdrivna krav hade vi förstört egendom till ett värde om 20 miljarder rubel. Vi påstods ha förstört över 2.800 byggnader, över 800 järn- och landsvägsbroar, 200 industrianläggningar, 59.000 hästar, 266 traktorer samt 1.000 plogar. Kravet på djur minskades till c:a 2.000 *hästar*, 1.000 *kor* och *en flock "andra husdjur"*. Ännu så sent som på hösten 1945 specificerades kravet på ännu "icke återbördad egendom" till 67.000.000 dollar, som först prutades till 22 miljoner, varav dock endast 11.500.000 dollar betalades.

Tyskland och dess allierade *tillhörig* i Finland eller dess regionalvatten befintligt *militärt* material måste levereras till Sovjet.

Tyska penningtillgodohavanden i Finland utgjorde 6.500.000.000 mark (6,5 miljarder). Hälften av summan utgjordes av obetalt pris för krigsmaterial, som Sovjet redan hade fått, men något avdrag för detta godkändes ej utan denna del fick Sovjet dubbelt upp: både materialet och

pengarna. Till Sovjets ägo överfördes 90 fastigheter, 72 fritidstomter och 4 stadsfastigheter samt tyskar tillhörigt lösöre. Vidare överläts 70 aktiebolag, av vilka flera hade betydande industrier.

Exempel: Den av tyskarna byggda underhållsbanan i norra Finland demonterades, och räls och syllar sändes till Sovjet. Alla tyska baracker skulle nedmonteras och monteringsfärdiga levereras till Sovjet. Sådant var ju helt omöjligt, varför vi levererade helt nya baracker.

Tyskland eller Ungern eller deras *medborgare eller på deras ockuperade områden boende personer tillhörig egendom* fick inte föras ut ur Finland utan tillstånd av segrarmakternas (Sovjets) högsta militäreigendom. En svårtolkad klausul, som jag inte kan analysera mera ingående.

(Sovjet ställde även krav på hälften av staten tillhöriga aktiebolag. Detta krav kunde de dock inte genomdriva.)

Lapplandskriget: För närvarande har jag inga siffror gällande vad Lapplandskriget mot tyskarna kostade. Men den utgiften hörde också till åtagandena enligt fredsavtalet.

Värderingsprinciper

Sovjet och Finland hade olika åsikter om *mängden* av varor som skulle ersättas eller återbördas. Några exempel finner vi i Kuprianovs kalkyler. Vi hade också radikalt olika åsikter om objektens *värde*. Några exempel må anföras:

Jäniskoski kraftverk värderades av Finland till nära tre miljarder mark. Vi fick knappa hälften eller 1.370.

Pansarfartyget *Ilmarinen* värderade vi till 800 miljoner mark. Vi fick 265 miljoner.

Finland tvingades avstå från sitt innehav av brittiska pund, värde 456 miljoner. För att klara detta överlät vi till Sovjet krigsmaterial för c:a en miljard.

Landavträdelser

Finland avträdde till Sovjetunionen områden i Petsamo och Karelen omfattande c:a 43.000 km² eller 12 % av rikets areal.

Industrin på detta område stod för 25 % av landets produktion av *cellulosa* och 15 % av *fanerindustrin*. Där fanns Europas rikaste *nickelgruva* och vår enda *vinterhamn vid Ishavet*. Vi förlorade huvuddelen av *Saima kanal*, städerna *Viborg*, *Kexholm* och *Sordavala*, *Uuras* och *Björkö* hamnar och det vackra klostret *Valamo*. *Porkkala*-området, nära vår huvudstad, uppläts för Sovjets militära ändamål.

Detta har uppskattats att motsvara 13 % av Finlands totala nationalförmögenhet. Några uppskattningar av detta i pengar har jag ej sett.

Drabbad befolkning

Under 1939-1944 deltog av Finlands folk c:a 6-700.000 personer i krigsoperationerna. Exakta tal är svårt att räkna fram. Landets totala befolkning var 3.700.000 personer.

Döda eller försvunna	86.000
Sårade och svårt sjuka	200.000
av dessa bestående invaliditet	80.000

En jämförelse med de mest drabbade länderna i västra Europa i antal *krigsoffer*:

Tyskland	8,5 % av befolkningen
Österrike	7,2 % av befolkningen
Finland	5,5 % av befolkningen
Frankrike	4,2 % av befolkningen

Alla övriga *västländer* hade lägre procenttal. Jag har inte hittat statistik från länder bakom järnridån. *De baltiska länderna* visar dock dramatiska siffror beträffande döda och försvunna.

	<u>Finland</u>	<u>Estland</u>	<u>Lettland</u>	<u>Litauen</u>
befolkning	3.700.000	1.130.000	2.000.000	2.500.000
stupade eller försvunna	86.000	137.000	500.000	365.000

Från de överlåtna områdena *evakuerades* c:a 400.000 personer. För dessa måste ordnas bostad och arbete. Åt samma antal hemvändande frontmän måste jämväl ordnas utkomstmöjlighet. Ovannämnda invalider måste få vård och rehabilitering.

Vad levererade Finland inom ramen för summan 300.000.000 gulddollar (de facto 590.000.000)?

OBS: följande avsnitt innehåller endast själva det så kallade skadeståndet. Till detta kommer de ekonomiska prestationer till Sovjet som föranleddes av Lapplandskriget, återbördande av från sovjetiskt område bortförd egendom, skyldigheten att leverera Tyskland och dess allierade tillhörig egendom. Oberäknat är även "interna" kostnader för att reparera krigsskador och ordna förhållandena inom eget land. Värdet för de avträdde områdena har inte heller tagits med.

Varugrupper:

Enligt grundavtalet 17.12.1944 delades produkterna i följande sex grupper:

1) Maskiner, apparater och maskiner för fabriker	33,6 %
2) Nya fartyg	20,1 %
3) Pappersindustriprodukter	19,7 %
4) Träindustriprodukter	13,7 %
5) Kabelprodukter	8,3 %
6) Fartyg från handelsflottan	4,6 %

På grund av olika ändringar under leveranstiden ändrades gruppernas storlek och inbördes förhållande, men vi baserar denna rapport på den fastställda indelningen.

1) Maskiner, apparater och maskiner för fabriker

Dessa omfattar 168 olika rubriker och kan inte räknas upp i en kort sammanfattning. Vi nämner några exempel:

Syrefasta pumpar	1.128 st.
Pappersmaskiner	4 st.
Ventiler	5.261 st.
Ånglok, smalspåriga	589 st.
Motorlok	97 st.
Godsvagnar, smalspåriga	6.185 st.
Lastningsvagnar för trävirke	300 st.
Sågar, eldrivna	2.000 st.
Kättingar	6.157 st.

Lokomobiler	500 st.
Hyvelmaskiner, fyrsidiga	300 st.
Fabriker för byggande av elementhus av trä, jänte kraftstation	17 st.
Utrustning till fanerfabriker	9 st.
Elmotorer	27.431 st.

Dessutom ingick c:a 25.000 elmotorer i fartygs- och andra leveranser.

2) Nya fartyg

Eftersom fartygen intresserar mest i detta sammanhang, tar jag med en förteckning av de olika fartygstyperna. Leveranserna avviker något från det ursprungliga avtalet. Förteckningen stöder sig på Jaakko Auers bok.

Havsbogserare, 800 hk	30 st.
Havsbogserare, 600 hk	20 st.
Insjöbogserare, 500 hk	12 st.
Insjö- och flodbogserare, 400 hk	27 st.
Havspråmar, 3.000 ton	30 st.
Insjöpråmar, 2.000 ton	25 st.
Havsmotorfartyg, 3.000 ton enligt tyska Lloyd	3 st.
Havsångfartyg, 3.200 ton enligt Sovjets register	7 st.
Havsångfartyg, 3.200 ton enligt tyska Lloyd	2 st.
Havsångfartyg, 2.000 ton	2 st.
Havsfisketrålare, 800 hk	10 st.
Kompositpråmar, 1.000 ton	200 st.
Havsskonare, 300 ton med segel och motor	90 st.
Havsdockningsflottar	4 st.
Flodbogserare, 150 hk	50 st.
Specialfartyg ("guldskonaren")	1 st.

Dessa uppgår till 513 st., men Auer tillägger:

Varningsmotorfartyg	3 st.
Vinschtrålar	7 st.
Fiskförädlingsenheter	7 st.
Kompositpråmar, 1.000 ton	5 st.

Antalet stiger till 535 st.

Samt delar till havsdockningsenheterna för 44.000 dollar.

3) Pappersindustriprodukter

Papper	127.671 ton
Kartong	60.035 ton
Cellulosa	328.678 ton
Slipmassa	109.821 ton

4) Träindustriprodukter

Sågat virke	1.105.797 m ³
Faner	105.028 m ³
Pappersved	863.776 m ³
Pålar	117.703 m ³
Monterbara trähus	406.000 m ²
Trådrullar	513.422 st.
Dessutom några smärre poster	

5) Kabelprodukter

Blank koppartråd	16.923 ton
Kraftledningskabel	1.411 km
Kontrollkabel	809 km
Kordellkabel	34 km
Undervattenskabel för telefon	20 km

6) Fartyg från handelsflottan

Detaljerad uppräknin g finns t.ex. i Jaakko Auers bok skadeståndsleveranserna och i Jukka Vesterinens bok i samma ämne från 2012. Här må nämnas endast huvudgrupperna:

Ångfartyg

Isbrytare	2 st.
Fraktfartyg	33 st.
Passagerarfartyg	21 st.
Bogserare	25 st.

Motorbåtar

Fraktfartyg	6 st.
Tankfartyg	1 st.
Tankpråm	1 st.
Passagerarfartyg	1 st.
Flytande docka	1 st.
Övriga pråmar	14 st.

Sammanlagt 105 enheter